

Onderwerpen

Michel Houellebecq
Onderworpen
Roman

Vertaald uit het Frans door Martin de Haan

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

De vertaler heeft voor deze vertaling een projectwerkbekers van het Nederlands Letterenfonds ontvangen en bedankt Henja Vlaardingebroek, Ellis van Midden en Theo Veenhof voor hun nuttige commentaar.

Eerste druk (gebonden), mei 2015

ISBN 978 90 295 3862 6

Tweede druk (paperback), mei 2015

ISBN 978 90 295 3861 9

NUR 302

Copyright © 2015 Michel Houellebecq

Copyright Nederlandse vertaling © 2015 Martin de Haan/

BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Soumission*

Oorspronkelijke uitgave: éditions Flammarion

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam.*

Omslagontwerp: Studio Ron van Roon

Foto auteur: Philippe Matsas © Flammarion

www.arbeiderspers.nl

www.houellebecq.nl

I

Een geroezemoes bracht hem terug naar de Saint-Sulpice; het koor vertrok, de kerk ging sluiten. Ik had moeten bidden, dacht hij, dat zou beter zijn geweest dan zomaar te zitten dagdromen op een stoel; maar bidden? Ik heb daar geen behoefte aan; ik word geobsedeerd door het katholicisme, bedwelmd door zijn sfeer van wierook en was, ik sluip eromheen, tot tranen geroerd door zijn gebeden, tot het bot uitgeperst door zijn psalmen en gezangen. Ik ben mijn leven behoorlijk moe, mezelf behoorlijk beu, maar om daarom nu een ander bestaan te willen leiden, dat gaat wel heel ver! En ook... en ook... ik mag in een kapel dan van slag zijn, zodra ik buiten sta word ik weer onontroerd en koel. In wezen, dacht hij, terwijl hij opstond en de paar mensen volgde die opgedreven door de kerkwachter naar een deur liepen, in wezen is mijn hart verschrompeld en beroekt door de uitspattingen, ik deug nergens voor.

– Joris-Karl Huysmans, *En route*

Gedurende alle jaren van mijn naargeestige jeugd bleef Huysmans voor mij een metgezel, een trouwe vriend; nooit voelde ik twijfel, nooit overwoog ik op te geven of me op een ander onderwerp te richten. Toen, op een namiddag in juni 2007, na lang te hebben gewacht en al even lang te hebben getreuzeld, wat langer zelfs dan toelaatbaar was, verdedigde ik voor de jury van de universiteit Paris IV-Sorbonne mijn proefschrift: *Foris-Karl Huysmans, of het einde van de tunnel*. Meteen de volgende ochtend (of misschien dezelfde avond nog, dat kan ik niet met zekerheid zeggen, de avond van mijn promotie was eenzaam en erg alcoholisch) begreep ik dat een deel van mijn leven ten einde was, en waarschijnlijk het beste deel.

Datzelfde geldt in onze nog altijd westerse en sociaaldemocratische samenlevingen voor iedereen die klaar is met zijn studie, maar de meeste mensen beseffen het niet, of niet meteen, verblind als ze zijn door de drang naar geld, of misschien naar consumptie bij de primitiefsten, degenen die het sterkst verslaafd zijn geraakt aan bepaalde producten (zij vormen een minderheid, de meesten zijn bedachtzamer en bedaarder en raken domweg gefascineerd door geld, die ‘onvermoeibare Proteus’), en nog meer verblind door de drang om zich te bewijzen, een benijdenswaardige sociale positie te verwerven in een wereld waarvan ze aannemen en hopen dat die competitief is, daartoe geprikkeld door hun verafgoding van wisselende iconen: sportlieden, mode- of websiteontwerpers, acteurs en modellen.

Om diverse psychologische redenen die ik niet kan en niet wil analyseren, week ik vrij ver van een dergelijk patroon af. Op

1 april 1866, toen hij achttien jaar oud was, begon Joris-Karl Huysmans zijn carrière als ambtenaar zesde klas bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Eredienst. In 1874 bracht hij in eigen beheer een eerste bundel prozagedichten uit, *Le drageoir à épices*, die weinig recensies kreeg, afgezien van een bijzonder vriendschappelijk artikel van Théodore de Banville. Zijn debuut in het bestaan had niets opzienbarends, zoveel moge duidelijk zijn.

Zijn ambtelijke leven verstreek, en ook zijn leven in het algemeen. Op 3 september 1893 werd hem het Legioen van Eer toegekend voor zijn verdiensten binnen het overheidsapparaat. In 1898 ging hij met pensioen, toen hij – na verrekening van de periodes van buitengewoon verlof – zijn reglementaire dertig jaar dienst erop had zitten. In de tussentijd had hij kans gezien om diverse boeken te schrijven op grond waarvan ik hem, op meer dan een eeuw afstand, als een vriend beschouwde. Er is veel, misschien te veel geschreven over literatuur (en als literatuurwetenschapper heb ik op dat vlak meer recht van spreken dan enig ander). De specificiteit van literatuur, een van de *hoofdkunsten* van een Avondland dat voor onze ogen ten einde loopt, valt evenwel niet gemakkelijk te definiëren. Evenzeer als literatuur kan muziek een hevige beroering oproepen, een emotionele omslag, een totale droefheid of extase; evenzeer als literatuur kan schilderkunst een verrukking voortbrengen, een nieuwe blik op de wereld. Maar alleen literatuur kan je de indruk geven van contact met een andere menselijke geest, met de totaliteit van die geest, zijn zwakke en zijn grootse kanten, zijn tekortkomingen, zijn bekrompenheden, zijn dwangvoorstellingen en zijn overtuigingen; met alles wat hem aangrijpt, interesseert, opwindt of tegenstaat. Alleen literatuur kan je in contact brengen met de geest van een dode, op een directere, completere en diepere manier zelfs dan met een vriend met wie je praat – want hoe diep en hoe duurzaam een vriendschap ook is, nooit geef je je in een gesprek zo volledig bloot als tegenover een lege pagina, voor een lezer die je niet kent.

Dus als we het over literatuur hebben, zijn de schoonheid van de stijl en de muzikaliteit van de zinnen uiteraard van belang, zijn de diepzinnigheid van de beschouwing en de originaliteit van de gedachten van de schrijver niet te versmaden; maar een schrijver is in de eerste plaats een mens, die aanwezig is in zijn boeken, en of hij heel goed of heel slecht schrijft doet er uiteindelijk weinig toe, het belangrijkste is dat hij schrijft en dat hij daadwerkelijk aanwezig is in zijn boeken (het is vreemd dat zo'n simpele, ogenschijnlijk zo weinig onderscheidende voorwaarde in werkelijkheid juist uitermate onderscheidend is en dat dat zonneklare, eenvoudig constateerbare feit zo weinig is onderzocht door filosofen van welke gezindte dan ook: de kwaliteit van het menselijk bestaan mag dan niet voor iedereen gelijk zijn, de kwantiteit is dat in principe wel, en om die reden zijn alle mensen ongeveer in gelijke mate *aanwezig*; toch is dat niet de indruk die ze op een paar eeuwen afstand wekken, en maar al te vaak zie je in de loop van een tekst waarvan je aanvoelt dat die meer door de tijdgeest dan door een eigen individualiteit is gedictieerd, de contouren van een toch al vage persoonlijkheid verrafelen en steeds spookachtiger en anoniemer worden). Precies zo is een boek dat je dierbaar is vooral een boek waarvan de schrijver je dierbaar is, je wilt hem terugzien en je dagen met hem doorbrengen. En gedurende de zeven jaar dat ik aan mijn proefschrift had gewerkt, had ik in Huysmans' gezelschap, in zijn vrijwel permanente aanwezigheid geleefd. Geboren in de Rue Suger, gestorven in de Rue Saint-Placide na te hebben gewoond in de Rue de Sèvres en de Rue Monsieur, begraven op het Cimetière du Montparnasse: bijna zijn hele leven heeft zich dus afgespeeld binnen de grenzen van het zesde arrondissement van Parijs – zoals zijn beroepsleven zich meer dan dertig jaar lang heeft afgespeeld in de burelen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Eredienst. Ik woonde zelf toen ook in het zesde arrondissement van Parijs, in een vochtige, koude en vooral extreem donkere kamer – de ramen keken uit op een piepkleine binnenplaats, een schacht haast, het licht moest

's ochtends meteen aan. Ik leefde in armoede, en als ik een enquête had moeten beantwoorden van het soort dat regelmatig probeert 'de polsslag van de jeugd op te nemen', zou ik mijn leefomstandigheden ongetwijfeld hebben omschreven als 'tamelijk zwaar'. Toch was mijn eerste gedachte op de ochtend na mijn promotie (of misschien diezelfde avond nog) dat ik iets van onschatbare waarde was kwijtgeraakt, iets wat ik nooit meer zou terugvinden: mijn vrijheid. Een aantal jaren lang had ik dankzij de laatste overblijfselen van een zieltogende sociaaldemocratie (in de vorm van een studiebeurs, een uitgebreid systeem van kortingen en sociale voordelen, matige maar goedkope maaltijden in de mensa) al mijn dagen volledig kunnen wijden aan een bezigheid van mijn keus: de vrije intellectuele omgang met een vriend. Zoals André Breton terecht aantekent zien we bij Huysmans het unieke geval van een gulle humor, een humor die de lezer op voorsprong zet, die de lezer uitnodigt al bij voorbaat de spot te drijven met de schrijver, met zijn overdaad aan klagerige, wrede of lachwekkende beschrijvingen. En van die gulheid had ik meer dan enig ander geprofitteerd wanneer ik, bij het ontvangen van mijn porties selderij met remouladesaus of puree met kabeljauw in de vakjes van het metalen ziekenhuisdienblad dat de Bullier-mensa verstrekke aan haar onfortuinlijke gebruikers (degenen die kennelijk nergens anders terecht konden, die ongetwijfeld uit alle acceptabele mensa's waren geweerd, maar toch nog altijd hun studentenkaart hadden, die kon niemand hun afnemen), aan Huysmans' epitheta dacht, de *bedroevende* kaas, de *geduchte* zeetong, en me probeerde voor te stellen wat voor beschrijving Huysmans, die die mensa niet had gekend, wel niet had kunnen geven van die metalen gevangenisplateaus, en dan voelde ik me al wat minder ongelukkig, wat minder eenzaam daar bij Bullier.

Maar dat was allemaal voorbij; en meer in het algemeen was ook mijn jeugd voorbij. Binnen korte tijd (en waarschijnlijk vrij snel) zou ik nu een beroepskeuzetraject moeten ingaan. Waarvoor ik allerminst stond te juichen.

Een universitaire studie in de letteren leidt zoals iedereen weet zo ongeveer nergens toe, behalve, voor de meest getalenteerde studenten, tot een universitaire onderwijs carrière in de letteren – het is kortom de tamelijk koddige situatie van een systeem dat geen ander doel heeft dan zijn eigen instandhouding, met daarbij een afvalpercentage van meer dan 95 procent. Zo'n studie is echter niet schadelijk en kan zelfs een marginaal nut hebben. Een meisje dat solliciteert naar een baan als verkoopster bij Céline of Hermès zal natuurlijk in de allereerste plaats verzorgd voor de dag moeten komen; maar een bachelor- of masterdiploma in de moderne letterkunde kan een bijkomstige troef vormen en de werkgever bij gebrek aan bruikbare vaardigheden toch de garantie op een zekere intellectuele wendbaarheid geven, een goede indicatie voor een mogelijke carrièreontwikkeling – waarbij literatuur bovendien van oudsher gepaard gaat met een positieve connotatie in de luxe-industrie.

Ikzelf was me ervan bewust dat ik tot de zeer kleine minderheid van 'meest getalenteerde studenten' behoorde. Ik had een goed proefschrift geschreven, dat wist ik, en ik verwachtte een eervolle vermelding; maar ik was toch aangenaam verrast door het *cum laude*, vooral toen ik het beoordelingsrapport te lezen kreeg, dat bijzonder lovend, haast dithyrambisch was; ik maakte derhalve goede kans om, als ik dat wenste, tot universitair docent te worden benoemd. Mijn leven bleef door zijn voorspelbare eenvormigheid en banaliteit kortom lijken op dat van Huysmans anderhalve eeuw eerder. Ik had de eerste jaren van mijn volwassen leven aan een universiteit doorgebracht; ik zou

daar waarschijnlijk ook de laatste jaren doorbrengen, en misschien wel aan dezelfde (wat in werkelijkheid niet helemaal het geval bleek: ik had mijn diploma's behaald aan de universiteit Paris IV-Sorbonne en werd benoemd aan Paris III, iets minder prestigieus, maar eveneens gevestigd in het vijfde arrondissement, een paar honderd meter verderop).

Ik had nooit de minste roeping voor het onderwijs gevoeld – en vijftien jaar later had mijn carrière dat aanvankelijke gebrek aan roeping alleen maar bevestigd. Een paar privélessen die ik had gegeven in de hoop mijn levenspeil te verhogen hadden me er heel gauw van overtuigd dat kennisoverdracht meestal onmogelijk was en het verschil in begripsvermogen bijzonder groot, en dat niets die fundamentele ongelijkheid ongedaan kon maken of ook maar verzachten. Erger nog misschien, ik hield niet van jongeren – en ik had nooit van ze gehouden, ook niet in de tijd dat ik als een van hen kon worden beschouwd. Het idee van jeugd impliceerde, zo leek me, een zeker enthousiasme ten aanzien van het leven, of misschien een zekere opstandigheid, dat alles vergezeld van een op zijn minst vaag gevoel van superioriteit ten opzichte van de generatie die geacht werd plaats te maken voor de jouwe; iets dergelijks had ik bij mezelf nog nooit gevoeld. Toch had ik in mijn jeugd vrienden gehad – of om precies te zijn, er waren bepaalde medestudenten geweest met wie ik in de pauze tussen de colleges eventueel zonder weerzin een kop koffie of een biertje kon gaan drinken. Ik had vooral minnaressen gehad – of liever gezegd, zoals dat toen heette (en zoals dat misschien nog steeds wel heette), ik had *vriendinnetjes* gehad – ongeveer één per jaar. Die liefdesrelaties voltrokken zich volgens een relatief onwrikbaar patroon. Ze ontstonden aan het begin van het collegejaar bij een seminar, een uitwisseling van aantekeningen, kortom een van de vele gelegenheden tot socialisatie waar het studentenleven zo rijk aan is, en waarvan de verdwijning ten gevolge van de toetreding tot het beroepsleven de meeste mensen in een even verbijsterende als radicale eenzaamheid stort. Ze duurden het hele jaar,

er werden nachten bij de een of bij de ander doorgebracht (of nou ja, vooral bij de meisjes, want de troosteloze of zelfs rond-uit ongezonde sfeer van mijn kamer leende zich toch niet erg goed voor *galante afspraakjes*), er vonden seksuele handelingen plaats (tot een tevredenheid waarvan ik graag aanneem dat die wederzijds was). Na de zomervakantie, dus aan het begin van het nieuwe collegejaar, kwam er een einde aan de relatie, bijna altijd op initiatief van de meisjes. Er was in de zomer *iets gebeurd*, zo luidde de verklaring die ze me gaven, meestal zonder aanvullende informatie; sommigen, die waarschijnlijk minder aan mijn gevoelens dachten, vulden aan dat ze *iemand hadden ontmoet*. Ja, en wat dan nog? Ik was ook *iemand*. Achteraf gezien lijken die feitelijke verklaringen me ontoereikend: ze hadden inderdaad, dat ontken ik niet, *iemand ontmoet*; maar dat ze aan die ontmoeting genoeg belang hadden gehecht om onze relatie af te breken en een nieuwe relatie aan te gaan, kwam alleen door het krachtige amoureuze gedragsmodel dat ze impliciet toepasten, en dat trouwens vooral zo krachtig was omdat het impliciet bleef.

Volgens het heersende amoureuze model in de jaren van mijn jeugd (en er was geen enkele reden om aan te nemen dat de zaken er inmiddels beduidend anders voor stonden) werden jonge mensen, na een korte periode van seksueel gevlinder die overeenkwam met de preadolescentie, geacht exclusieve liefdesrelaties aan te gaan in een sfeer van strikte monogamie, waarin naast seksuele ook sociale activiteiten een rol gingen spelen (uitjes, weekends, vakantie). Die relaties hadden evenwel nog niets definitiefs, maar dienden te worden beschouwd als een leerschool van de liefde, als *stages* in zekere zin (die trouwens op het professionele vlak steeds gangbaarder werden als voorbereiding op de eerste baan). Liefdesrelaties die varieerden in duur (de duur van een jaar die ik zelf had aangehouden mocht als aanvaardbaar worden beschouwd) en in aantal (een gemiddelde van tien à twintig leek een redelijke benadering) werden geacht elkaar op te volgen om ten slotte als een apothe-

ose uit te monden in de ultieme relatie, die dit keer een definitief en echtelijk karakter zou hebben en via de verwekking van kinderen tot de vorming van een gezin zou leiden.

De volstreckte nietigheid van dat schema zou me pas veel later duidelijk worden, vrij kort geleden om precies te zijn, toen ik met een paar weken tussentijd bij toeval eerst Aurélie en toen Sandra tegenkwam (maar ik ben ervan overtuigd dat mijn conclusies niet veel anders zouden zijn geweest als ik Chloé of Violaine was tegengekomen). Zodra ik binnenstapte in het Baskische restaurant waar ik Aurélie mee uit eten had gevraagd, begreep ik dat ik een omineuze avond voor de boeg had. Ondanks de twee flessen witte irouléguay die ik min of meer in mijn eentje opdronk vond ik het steeds moeilijker en al gauw onmogelijk om een redelijk niveau van hartelijke communicatie te handhaven. Zonder dat ik precies kon zeggen waarom leek het me meteen al onkies en haast ondenkbaar om gemeenschappelijke herinneringen op te halen. Met betrekking tot het heden was het overduidelijk dat Aurélie er absoluut niet in geslaagd was een echtelijke relatie aan te gaan, dat incidentele avontuurtjes haar steeds meer tegenstonden en dat haar gevoelsleven kortom afkoerste op een onherstelbare, totale catastrofe. Ze had het wel degelijk geprobeerd, minstens één keer, zo begreep ik uit verschillende aanwijzingen, maar had zich niet van het echec hersteld, de verbittering en bitsheid waarmee ze over haar mannelijke collega's sprak (we waren bij gebrek aan beter te spreken gekomen over haar beroepsleven – ze was verantwoordelijk voor de communicatie bij de brancheorganisatie van bordeauxproducenten en moest daarom vaak op reis, vooral in Azië, om de Franse wijnen te promoten) maakten op een wrede manier duidelijk dat ze *flink had moeten incasseren*. Ik was verbaasd toen ze me vlak voordat ze uit de taxi stapte toch nog uitnodigde om 'een laatste glas te komen drinken', ze heeft het echt helemaal gehad, dacht ik, ik wist al bij het dichtgaan van de liftdeur dat er niets zou gebeuren, ik had niet eens zin om haar naakt te zien, ik had het liever niet gewild maar het gebeurde

toch, en het bevestigde alleen maar wat ik al had aangevoeld: ze had niet alleen emotioneel moeten *incasseren*, ook haar lichaam had onherstelbare schade opgelopen, haar billen en haar borsten waren alleen nog maar stukken vermagerd, verschrompeld, slap en hangend vlees, ze kon niet meer en kon nooit meer worden beschouwd als een voorwerp van begeerte.

Mijn maaltijd met Sandra verliep min of meer volgens hetzelfde patroon, op de individuele variaties na (visrestaurant, baan als directiesecretaresse bij een farmaceutische multinational), en de afloop was ruwweg identiek, afgezien van het feit dat Sandra, die molliger en opgewekter was dan Aurélie, me minder diep leek weggezonden in de geestelijke eenzaamheid. Haar verdriet was groot, het was onherstelbaar, en ik wist dat het uiteindelijk alles zou overwoekeren; net als Aurélie was ze in feite niet meer dan een *met olie besmeurde vogel*, maar ze had, als ik dat zo mag zeggen, meer kracht in haar vleugels behouden. Over een jaar of twee zou ze elke echtelijke ambitie hebben laten varen, haar nog niet volledig uitgedoofde sensualiteit zou haar in de armen van jonge mannen drijven, ze zou worden wat in mijn jonge jaren een *cougar* werd genoemd, en dat zou ongetwijfeld een aantal jaren duren, op zijn best een jaar of tien, waarna ze door het onstuitbare verval van haar vlees de definitieve eenzaamheid zou betreden.

Ik had rond mijn twintigste, toen ik bij het minste of geringste en soms zelfs zonder aanleiding een stijve kreeg, toen ik in zekere zin *voor janlul* een stijve kreeg, wel wat kunnen voelen voor een dergelijke relatie, die tegelijk bevredigender en lucratiever zou zijn geweest dan mijn privélessen, ik denk dat ik het toen wel zou hebben *klaargespeeld*, maar nu kon daar uiteraard geen sprake meer van zijn, mijn schaarsere en ongewissere erecties vergden stevige, soepele, smettelose lijven.

Mijn eigen seksleven kende de eerste jaren na mijn benoeming tot docent aan de universiteit Paris III-Sorbonne geen noemenswaardige ontwikkeling. Ik bleef jaar in, jaar uit naar

bed gaan met studentes van de vakgroep – en het feit dat ik nu hun docent was veranderde daar niet veel aan. Hoe dan ook was het leeftijdsverschil tussen mij en die studentes in het begin vrij klein, en pas heel geleidelijk kwam het gevoel opzetten dat ik me op verboden terrein begaf, wat meer te maken had met de ontwikkeling van mijn academische status dan met het feit dat ik echt ouder werd of zelfs ook maar leek te worden. Ik profiteerde kortom volop van de basisongelijkheid die maakt dat de erotische potentie van de man maar heel langzaam achteruitgaat naarmate hij ouder wordt, terwijl zich bij de vrouw verbluffend abrupt, binnen enkele jaren, soms binnen een paar maanden, de totale instorting voltrekt. Het enige echte verschil met mijn studententijd was dat ik nu over het algemeen degene was die aan het begin van het collegejaar een eind aan de relatie maakte. Dat deed ik allerminst uit donjuanisme, ook niet uit verlangen naar ongebreidelde losbandigheid. In tegenstelling tot mijn collega Steve, die samen met mij belast was met de eerste- en tweedejaarscolleges negentiende-eeuwse literatuur, stond ik niet te trappelen om meteen op de eerste lesdag gulzig de ‘verse aanvoer’ van eerstejaarsstudentes in ogenschouw te nemen (met zijn sweatshirts, zijn All Stars-sneakers en zijn vagelijk Californische look deed hij me altijd weer denken aan Thierry Lhermitte in *Les Bronzés*, als hij uit zijn hut komt om de nieuwe vrouwelijke zomergasten van die week te zien aankomen in de club). Dat ik mijn relaties met die jonge meisjes afbrak, kwam eerder uit een soort ontmoediging of terneer-geslagenheid voort: ik voelde me niet echt meer in staat een liefdesrelatie te hebben en wilde elke teleurstelling, elke ontgoocheling vermijden. Maar in de loop van het collegejaar veranderde mijn mening onder invloed van volstrekt toevallige externe factoren – over het algemeen een kort rokje.

En toen kwam ook daar een einde aan. Ik had het begin september uitgemaakt met Myriam, het was nu al half april, het collegejaar was bijna afgelopen en ik had nog altijd niemand anders. Ik was tot hoogleraar benoemd, mijn academische carriè-

re bereikte daarmee een soort voltooiing, maar volgens mij kon er niet echt een verband worden gelegd. Wel vonden kort na mijn breuk met Myriam de ontmoetingen, eerst met Aurélie en toen met Sandra plaats, en daartussen bestond wel een verwarrende, en onaangename, en oncomfortabele connectie. Want ik kon er niet omheen toen ik er de dagen erna aan terugdacht: mijn *exen* en ik leken veel meer op elkaar dan we dachten, de onregelmatige seksuele contacten zonder vooruitzicht op een duurzame relatie hadden ons uiteindelijk een vergelijkbaar gevoel van ontgoocheling bezorgd. Zij konden daarover bij anderen hun hart luchten maar ik niet, want het gevoelsleven valt niet onder de onderwerpen die in mannengezelschap toelaatbaar worden geacht: mannen praten over politiek, literatuur, financiële markten of sport, afhankelijk van hun aard; over hun liefdesleven zwijgen ze, tot hun laatste ademtocht.

Was ik bij het ouder worden in een soort andropauze beland? Dat leek aannemelijk, en om zekerheid te krijgen besloot ik mijn avonden door te brengen op YouPorn, een website die in de loop der jaren was uitgegroeid tot een standaard op pornogebied. Het resultaat was onmiddellijk buitengewoon geruststellend. YouPorn bevredigde de fantasieën van normale mannen overal ter wereld en ik was, zo werd al in de eerste minuten bevestigd, een man met een volstrekt buiten kijf staande normaliteit. Dat was al met al niet vanzelfsprekend, ik had een groot deel van mijn leven gewijd aan het bestuderen van een schrijver die vaak als een soort *decadent* wordt beschouwd en wiens seksualiteit daardoor een enigszins schemerig terrein vormde. Maar de test stelde me volledig gerust. Die video's, nu eens magnifiek (gefilmd met een team uit Los Angeles, een echt team met een lichttechnicus, grips en operateurs), dan weer erbarmelijk maar toch *vintage* (Duitse amateurs), gingen allemaal uit van een paar identieke, aangename scenario's. In een van de meest voorkomende was een man (jong? oud? beide versies bestonden) zo dom om zijn penis te laten slapen er-gens diep in een onderbroek of een short. Twee jonge vrouwen

van variabele origine werden die ongepaste situatie gewaar en rustten vervolgens niet voordat ze het orgaan uit zijn tijdelijke schuilplaats hadden bevrijd. Om hem te bedwelmen overlaadden ze hem met gekmakende plagerijtjes, dat alles volvoerd in een geest van vrouwelijke vriendschap en saamhorigheid. De penis ging van mond tot mond, de tongen kruisten elkaar zoals vluchten zwaluwen elkaar lichtelijk ongerust kruisen in de donkere lucht van de zuidelijke Seine-et-Marne wanneer ze zich klaarmaken om Europa te verlaten voor hun winterbedevaart. De man, verpletterd door die tenhemelopneming, bracht enkel zwakke woorden uit; schrikbarend zwak bij de Fransen ('Oh putain!', 'Oh putain je jouis!'), dat was zo ongeveer wat je kon verwachten van een volk van koningsmoordenaars), mooier en intenser bij de Amerikanen ('Oh my God!', 'Oh Jesus Christ!'), streng in de leer als ze waren, bij wie die woorden een aansporing leken om de gaven Gods (blowjobs, kip aan het spit) niet te veronachtzamen, hoe dan ook zat ik zelf ook met een stijve voor het scherm van mijn 27 inch iMac, alles ging dus prima.

Na mijn benoeming tot hoogleraar had ik door het kleinere aantal lessen al mijn universitaire taken kunnen samenbrengen op de woensdag. Het begon, van acht tot tien, met een college negentiende-eeuwse literatuur dat ik gaf aan de studenten van het tweede jaar – terwijl Steve in een zaal ernaast een soortgelijk college gaf aan die van het eerste jaar. Van elf tot een verzorgde ik het college master 2 over de decadenten en de symbolisten. Daarna, tussen drie en zes, hield ik een seminar waarin ik vragen van mijn promovendi beantwoordde.

Ik nam graag iets na zevenen de metro om de kortstondige illusie te kunnen koesteren dat ik behoorde tot het ‘Frankrijk dat vroeg opstaat’, zoals de leus luidt, het Frankrijk van de arbeiders en de ambachtslieden, maar ik was waarschijnlijk de enige voor wie dat gold, want om acht uur gaf ik mijn college voor een bijna lege zaal, afgezien van een compact groepje Chinese studentes, ijsig serieus, die weinig tegen elkaar zeiden en nooit iets tegen iemand anders. Zodra ze aankwamen, zetten ze hun smartphones aan om mijn hele college op te nemen, wat ze er niet van weerhield om aantekeningen te maken in grote A4-spiraalschriften. Ze onderbraken me nooit, stelden geen enkele vraag, en de twee uren gingen voorbij zonder dat ik het gevoel had echt te zijn begonnen. Na afloop van mijn college kwam ik Steve tegen, die een vergelijkbare opkomst had gehad – met als enig verschil dat de rol van de Chinese studentes in zijn geval werd vervuld door een groepje Maghrebijnse studentes, gehooftdoekt maar al even serieus, even ondoorgrondelijk. Hij stelde me bijna altijd voor iets te gaan drinken

– over het algemeen een kop muntthee bij de grote moskee van Parijs, die op een paar straten van de faculteit lag. Ik had het niet zo op muntthee en ook niet op de grote moskee van Parijs, ik had het ook niet echt op Steve, maar toch ging ik mee. Hij was me daar denk ik dankbaar voor, want hij werd over het algemeen niet heel erg gewaardeerd door zijn collega's, je kon je inderdaad afvragen hoe hij aan zijn status van universitair docent was gekomen terwijl hij niets had gepubliceerd, in geen enkel belangrijk of ook maar tweederangs tijdschrift, en alleen een vaag proefschrift over Rimbaud had geschreven, een *kletsonderwerp* bij uitstek volgens de uitleg van Marie-Françoise Tanneur, een van mijn andere collega's, zelf een erkend Balzac-specialiste, er zijn over Rimbaud duizenden proefschriften geschreven, aan alle universiteiten van Frankrijk, de Franstalige landen en zelfs daarbuiten, Rimbaud is waarschijnlijk het meest herkauwde proefschriftonderwerp ter wereld, afgezien misschien van Flaubert, dus je hoeft alleen een stuk of wat oude, aan universiteiten in de provincie verdedigde proefschriften op te duikelen en die een beetje te interpoleren, niemand heeft de materiële middelen om het te controleren, niemand heeft de middelen of ook maar de behoefte om zich te verdiepen in de honderdduizenden bladzijden waarin studenten zonder persoonlijkheid oeverloos uitweiden over de *ziener*. Steves meer dan behoorlijke universitaire carrière was louter en alleen te danken, nog altijd volgens Marie-Françoise, aan het feit dat hij *aan de rosbief van moeder Delouze snuffelde*. Dat was mogelijk, hoewel verbazingwekkend. Met haar hoekige schouders, haar grijze borstelkop en haar onverbidelijke *genderstudies*-profiel leek Chantal Delouze, de collegevoorzitter van de universiteit Paris III-Sorbonne, me een honderd procent in beton gegoten lesbienne, maar ik kon me vergissen, misschien voelde ze trouwens wel rancune jegens mannen en uitte die zich in dominante fantasieën, misschien verschaftte het feit dat ze de brave Steve met zijn knappe, onschuldige gezicht en zijn dunne, halflange krulhaar tussen haar massieve dijen dwong te knielen haar wel

een nieuw soort extase. Waar of niet, ik moest er toch aan denken, die ochtend op de patio van de tearoom in de grote moskee van Parijs, terwijl ik toekeek hoe hij aan zijn weerzinwekkende waterpijp met appelaroma lurkte.

Hij bracht het gesprek zoals gewoonlijk op de benoemingen en carrièreontwikkelingen binnen de universitaire hiërarchie, ik geloof dat hij uit zichzelf nog nooit een ander onderwerp had aangeroerd. Het onderwerp dat hem die ochtend bezighield was de benoeming tot universitair docent van een figuur van vijftientig jaar oud, auteur van een proefschrift over Léon Bloy, die volgens hem ‘banden met de identitaire beweging’ had. Ik stak een sigaret op om tijd te winnen en vroeg me intussen af wat hem dat kon schelen. Het idee schoot zelfs even door me heen dat zijn *linkse hart* in hem wakker werd, toen corrigeerde ik mezelf: het linkse hart in Steve was diep in slaap en geen enkele gebeurtenis van minder gewicht dan een politieke aardverschuiving in de hoogste organen van de Franse academie had het wakker kunnen maken. Het was misschien wel een teken, ging hij verder, vooral omdat Amar Rezki, bekend om zijn onderzoek naar de antisemitische schrijvers van het begin van de twintigste eeuw, net tot hoogleraar was benoemd. Overigens, benadrukte hij, had het overleg van collegevoorzitters zich recentelijk ook al aangesloten bij een oorspronkelijk door een Engelse groep universiteiten in gang gezette boycot van uitwisselingen met Israëliëse onderzoekers.

Hij concentreerde zich op zijn waterpijp, die slecht trok, wat mij de gelegenheid gaf om discreet op mijn horloge te kijken en te constateren dat het nog maar halfelf was, ik kon moeilijk weggaan met als smoes dat het bijna tijd was voor mijn tweede college, maar toen kreeg ik een idee om het gesprek zonder veel risico weer op gang te brengen: sinds een paar weken werd er opnieuw gesproken over een plan dat al een jaar of vijf oud was, namelijk om een replica van de Sorbonne neer te zetten in Dubai (of in Bahrein? of in Qatar? die haalde ik altijd door elkaar). Een soortgelijk plan met Oxford werd momenteel on-

derzocht, waarschijnlijk was een of andere oliestaat verlekkerd geraakt door de anciënniteit van onze beide universiteiten. Dat vooruitzicht beloofde ontegenzeglijk reële financiële kansen te bieden aan een jonge universitair docent, overwoog hij te solliciteren en daarbij een antizionistische houding tentoon te spreiden? En vond hij dat ik er goed aan zou doen om hem daarin te volgen?

Ik wierp een meedogenloos-onderzoekende blik op Steve – die jongen was niet bijster intelligent, hij kon makkelijk uit zijn evenwicht worden gebracht, mijn blik had snel effect. ‘Als Bloy-specialist,’ hakkelde hij, ‘weet je vast het een en ander over die identitaire, antisemitische stroming...’ Ik zuchtte, werd er doodmoe van: Bloy was geen antisemiet, en ik was absoluut geen Bloy-specialist. Ik had weleens wat over hem geschreven naar aanleiding van Huysmans, ik had hun taalgebruik vergeleken in mijn enige gepubliceerde werk, *Duizelingwekkende neologismen* – ongetwijfeld het hoogtepunt van mijn aardse intellectuele inspanningen, dat in elk geval voortreffelijke kritieken had gekregen in *Poétique* en *Romantisme* en waaraan ik waarschijnlijk mijn benoeming tot hoogleraar te danken had. In werkelijkheid waren veel van de vreemde woorden die je bij Huysmans vindt geen neologismen, maar zeldzame woorden die hij aan het specifieke jargon van bepaalde ambachtsgildes of bepaalde streekdialecten had ontleend. Huysmans, zo luidde mijn stelling, was tot het einde toe een naturalist gebleven, die graag de echte taal van het volk in zijn werk wilde opnemen, in zekere zin was hij misschien zelfs de socialist gebleven die als jonge jongen naar de avonden van Zola in Médan ging, zijn groeiende minachting voor links had niets afgedaan aan zijn oorspronkelijke aversie tegen het kapitalisme, geld en alles wat maar riekte naar burgerlijke waarden, hij was kortom het unieke specimen van een *christelijke naturalist*, terwijl Bloy, die voortdurend uit was op commercieel of mondain succes, met zijn onstuitbare stroom neologismen alleen maar probeerde op te vallen, het imago te vestigen van een gekweld spiritueel licht,

ongevoelig voor de wereld, hij had gekozen voor een mystiek-elitaire positionering in de literaire maatschappij van zijn tijd en bleef zich vervolgens maar verbazen over zijn echec en over de toch legitieme onverschilligheid die zijn scheldpartijen opriepen. Het was, schrijft Huysmans, ‘een ongelukkig man met een waarlijk duivelse ijdelheid en een onmetelijke haat’. Van meet af aan had Bloy mij inderdaad het prototype geleden van de *boosaardige katholiek*, bij wie geloof en enthousiasme pas echt ontvlammen wanneer hij zijn gespreksgenoten als verdoemd kan beschouwen. Toch had ik in de tijd dat ik mijn proefschrift schreef contact gehad met verschillende katholiek-royalistische linkse kringen die Bloy en ook Bernanos verafgoodden en me probeerden te lokken met een of andere handgeschreven brief, tot ik merkte dat ze me niets, maar dan ook absoluut niets te bieden hadden, geen enkel document dat ik niet makkelijk zelf kon terugvinden in de normaal voor het universitair publiek toegankelijke archieven.

‘Je bent vast iets op het spoor... Herlees Drumont maar eens,’ zei ik niettemin tegen Steve, vooral om hem een plezier te doen, en hij keek me gehoorzaam en naïef aan, als een opportunistisch kind. Voor de deur van mijn collegezaal – ik wilde het die dag hebben over Jean Lorrain – blokkeerden drie opgeschoten jongens van een jaar of twintig de doorgang, twee Noord-Afrikanen en een zwarte, ze waren vandaag niet gewapend en zagen er vrij kalm uit, er was niets dreigends in hun houding, wat niet wegnam dat ze je dwongen door hun groepje heen te gaan als je de zaal in wilde, ik moest ingrijpen. Ik ging voor hen staan: ze hadden vast en zeker de instructie om provocaties te vermijden en de docenten met respect te behandelen, dat hoopte ik tenminste.

‘Ik ben hoogleraar aan deze universiteit, ik moet nu mijn college geven,’ zei ik op ferme toon tegen het hele groepje. De zwarte gaf antwoord, met een brede glimlach. ‘Geen probleem, meneer, we komen alleen onze zusters even opzoeken,’ zei hij, terwijl hij met een sussend gebaar naar de collegezaal wees. Qua